

Social Land Program Expert Interview 5.

DW_A0064

K: Cs .J.

V: [bizalmas adat]

K: Elmondanád a történet legeslegelejét! Tehát nem végig voltál itt [bizalmas adat]-ben a fejlesztésnél, mert mondtad, hogy egy más településről kerültél ide. De mitől kezdve rálátásod van, vagy ki kezdte, hogy indult?

V: Hát, a helyzet az a következő. Tehát, én bárhol voltam eddig [bizalmas adat] és csináltunk földprogramot, még rögtön az elején [bizalmas adat] megyében indult az első. Mi jelentkeztünk. Még akkor [bizalmas adat]-ban voltam és ott a klasszikus Start földprogramot kezdtük el csinálni. Aztán [bizalmas adat]-n, amikor oda kerültem át, ugye ott szintén. [bizalmas adat]-ben megint ezt indítottuk, úgyhogy..

K: Azok a települések megtartották a kezdeményezést, vagy veled kihaltak, vagy...

V: Hát [bizalmas adat] 2013-ig biztos, hogy ment, [bizalmas adat]-ben jelen pillanatban is megy. Rátekintésem van, mert azért a [bizalmas adat] jó barátom, és folyamatosan konzultálunk. Meg most is fognak pályázni. És 2013-ban, mikor idekerültem, akkor én tudtam, hogy már itt volt földprogram és ez természetes volt, hogy ezt tovább kell, hogy vigyük. Úgyhogy...

K: Amit te megörököltél földprogramot, arról neked mennyi információd volt?

V: A helyzet a következő, hogy én azért, éppen a [bizalmas adat]-ben régóta benne vagyok, tehát tudtam, hogy melyik települések azok, akik benne vannak a körben, sőt ugye nagyon sok helyen jártunk is már, és hát azt is láttam, hogy milyen tevékenységek folytattak itt [bizalmas adat]-ben is. Az elején itt is a klasszikus hagyományos, 10 hektáron termeltettünk, illetve kimérjük, kiadjuk a családoknak, vetőmagot biztosítunk, és tehát földterületet biztosítunk. Saját területen.

K: Az, saját az a 10 hektár, vagy bérelték azt is?

V: Nem. [bizalmas adat] annyival van jobb helyzetben, mint a környező települések, hogy vannak saját területei, eszközei, amivel meg tudja művelni, vagy műveltetni.

K: És hogy lehet, hogy meg tudta tartani a nagy privatizációs hullám ellenére, meg az ínséges idők ellenére?

V: A helyzet a következő, hogy jelen pillanatban, is mi inkább ingatlanokat vásárolunk, mint eladunk. Szakítottunk az addigi hagyományokkal és megpróbáltunk területeket szerezni. például a Start munkaprogramhoz igényeltünk földterületet, azt is megkaptuk, azt műveljük jelen pillanatban is. Már csak azért is...

K: De voltak állami földterületek, amit tudtok igényelni, vagy honnan volt az alap, mert sok helyütt nincsen ilyen lehetőség?

V: Igen volt, a Start munkára külön ki is írták, hogy ...

K: Kié volt korábban?

V: Ezek állami földterületek voltak.

K: De állami gazdaság volt?

V: Bérbe volt kiadva, és akkor utána meghirdették ezeket. Egyrészt most ugye értékesítésre hirdették meg, de a többi részét pedig....

K: De, ha értékesítésre hirdették meg, akkor hogy tudtok venni, hiszen ez most nem annyira?

V: Önkormányzatnak is van lehetősége vásárolni földterületet. Tehát, nemcsak gazdálkodóknak. Másrészt meg a Start munkaprogramot, mezőgazdasági lábat működtetünk, így mi előnyt is élveztünk a többiekkel szemben. A helyben lakás ugye nem jöhetett szóba. Most ilyen 30-35 hektárunk van. ...

K: Igen, igen.

V: És, hát ugye itt a lehetőségek is jobbak, mint egy kistelepülésen, sokkal több a kapa munka, másrészt volt olyan hely, ahol egyébként, mi mindig azt mondtuk, hogy mi nem vagyunk féltékenyek a másinak a munkájára. Tehát láttuk azt, hogy [bizalmas adat]-ban nyitották a boltot, mi ennél azért egy kicsit nívósabbat szerettünk volna és egy kicsit tovább is gondoltuk, hogy ne csak, ahogy mondtam, hogy zöldséget meg burgonyát vigyünk be, meg savanyúságot éppenséggel, hanem vannak ügyes kézműveseink, akiknek a termékeit lehetne árulni. Úgyhogy így született az ötlet. Mi egy holt boltot nyitottunk ki és azt alakítottuk át az első ütemben. Ezt is ilyen 3-4 ütemben akartuk megvalósítani a jelenlegi programot.

Az elsőben kialakítottuk, megnyitottuk, a másodikban már egy kicsit továbbfejlesztettük, látványpulttal, hogy sajtokat lehessen értékesíteni. Ennek is megvannak a maga problémái, de majd erről beszélhetünk, meg plusz eszközvásárlások voltak, a harmadik ütemben, most egy szabadtéri látványkonyhát csináltunk, pincehelyiséget alakítottunk ki...

K: Ezek is a bolthoz tartoznak?

V: Ez mind, igen.

K: A szabadtéri látványkonyha és látványpince? Kérdezek, hogy tudjál enni, jó? A szabadtéri látványkonyha és látványpince ötlete azért merült fel, hogy a turizmust erősítsétek, vagy a belső forgalma is, tehát az itt élők forgalma, kereslete is indokolja? Vagy ..

V: Nem, de nyilván indokolja a belső kereslet is, de a közösségépítés az nekünk mindig fontos szempont, akármilyen programban, én azt gondolom.

K: Jó, de ez már egy üzleti vállalkozás, nem?

V: Nem. Vannak önkormányzati cégeink, akiket egyébként.., tehát nem mezőgazdasággal foglalkozik, mint az [bizalmas adat] a városüzemeltetéssel, városfejlesztéssel, közművelődéssel, tehát ez mind.

K: Tehát azt értem, hogy bent vannak, de mégis csak egy kereskedelmi szolgáltatásra épülne a profil, ebből adódóan, ha nincsen, akinek eladjátok a terméket, vagy a szolgáltatást, akkor az, nem tud sokáig talpon maradni, nem?

V: A célunk nem az volt, hogy nyereséget termeljünk, hanem az, hogy megismertessük az idelátogatókat azzal, hogy itt milyen emberek élnek, mire képesek a saját erejükből. Szerintem ez egy elég nagydolog, és értelmes munkát adunk nekik, mert az, ha valaki, valamiben ügyes, abban fejlődjön, tudjon kiteljesedni és ne az legyen az akadály, hogy nem tudom magam megmutatni. Most pedig pont azt akarjuk a következő ütemben, hogy őket kivinni valamilyen szinten a környező településekre. Akár úgy, hogy hétfévente, már vannak ilyen piacok, azokra elvinni.

K: Őket, a termelőkre gondolsz, akik

V: A termelőket, vagy a termékeiket. Attól függ, hogy ők mit szeretnének, és ehhez keresünk olyan embert is, aki ezt meg tudná valósítani. Menedzselni kell magunkat gyakorlatilag. Tehát, itt első sorban nem az volt, hogy havi hány ezer forint fordul meg, de nem is az volt a cél. Hanem az, hogy segítsünk rajtuk, lehetőséget adjunk. És hát igen, most több mint 30 gazdálkodónk van, és ezt ki tudnák használni. Egy év alatt, majdnem, hogy megdupláztuk.

K: Ez egy nagyvállalkozás, mert két oldalról kell dolgoznotok, egyfelől a beszállítói kört meggyőzni arról, hogy igényes terméket állítson elő, ez is egy komoly feladat, mert a termék előállításának a technológiája, a csomagolása, egyenletes minőség biztosítása, nyilván mindez számít, más oldalról meg olyan terméket előállítani, hogyha nincsen, aki megvásárolja az ő termékét. És akkor, hogy szervezitek az egyiket, hogy a másikat? Tehát azt én értem, hogy meggyőzitek a termelőt, hogy csináljon szépet, igényeset, de van-e, aki ezt elmagyarázza, megmutatja nekik, vagy honnan tudják a tapasztalatot?

V: Van, aki nagyon szépen tud horgolni. De mi nem azt mondjuk neki, hogy mit horgoljon, hanem, hogy készítsen terméket, amely eladható. Vagy tudtuk azt, hogy vannak a környezetünkben tökmagolajjal foglalkozó vállalkozások, amelyeknek a piacszerzése jelen pillanatban is, de most már jobb valamilyen szinten, de akkoriban még nem volt ez. Vagy Mézet termelnek. Tudjuk, hogy vannak méhészek, akár hobbiként üzik, vagy akár hivatásszerűen, be tudnak szállítani hozzánk, mézeskalács készítő. Olyan szakmák is vannak, vagy éppenséggel a fazekas mester. Tehát vannak a környezetünkben, tudunk róluk. De otthon csinálták, nem nagyon jártak sehová, otthon egy-két darabot megvettek tőlük, most meg ott van, hogy behozza, megpróbáljuk eladni és akkor a hasznon megosztóznak. Most pedig pont azt akarjuk, hogy minél több prospektust adjunk ki, teát, hogy lehetőség van arra is, hogy egy kis reklámot magunknak, meg mondom, hogy vásárokra el tudjanak járni. Az egyházzal nagyon jó a kapcsolatunk, a [bizalmas adat] előtt, minden héten, szombatonként van egy piac, termelői piac. Tehát oda fogunk most kimenni, sőt most...

K: Megéri kitelepülni, tehát egy-egy piaci alkalomra?

V: Hát [bizalmas adat] még pont az a mélység még, ahol már a rendszerváltás előtt már rosszabb volt a helyzet, mint máshol. Tehát itt már a 80-as években a munkanélküliség megjelent, akárhogy is, nem beszéltek róla. Voltak bőven emberek, akik már nyilvántartásba voltak véve.

K: Kitelepülésen nem feltétlen a [bizalmas adat]-i vásárokra gondoltam, hanem mondtad a [bizalmas adat]-i....

V: Hát, [bizalmas adat], [bizalmas adat] a legközelebbi, de ott minden szombaton a termékvásár és nem is nagy távolság, 60 kilométer, de nem szabad kihagyni...

K: Ezt a piaci alkalmat ti reklámnak tekintitek, vagy az értékesítés eléri azt a volumet, amivel már érdemes foglalkozni.

V: Inkább reklám, én azt gondolom. Szociális dolognál én soha nem tartottam azt, hogy kifizetődik, vagy nem fizetődik ki, van-e valami hozama neki. Már olyan hozama

van, hogy két embert el tudunk helyezni máshol is, hátha majd legközelebb találkozunk velük máshol is, akkor majd tud tőlük vásárolni...

K: Tudod, azért lovagolok egy kicsit ezen a kérdésen, bocsánat, ha olyan gyengeelméjűnek tűnök, hogy tizenötödször is megkérdezem ugyanazt, mert a ti szinteteket tekintik kitörési pontnak, egyfelől a szociális földprogram, másfelől a majdan, vagy a már most szerveződő szövetkezetek szintjén. Tehát, hogy lehetséges-e az, hogy hátrányos helyzetű személyeket, családokat bevonjal gazdasági tevékenységbe, és ebből a gazdasági tevékenységből olyan értéket, állítatsz, terméket, szolgáltatást állítatsz elő, amely idővel önfenntartó. Most az a jövőkép, hogy ezek a szolgáltatók, ezek kis támogatással betöltik a foglalkoztatói szerepüket. Hanem a jövőből visszanézve mindig azt halljuk, hogy ezek önfenntartóvá válnak. És azért keresgélem itt, hogy ti a többi földprogramhoz képest ugyancsak előre haladtatok, mert korábbi stratégiában is ti más léptékkal haladtatok, de amit elmondasz, abból nekem az nekem az tűnik ki, hogy még nagyon-nagyon messze van, az az út, amivel meglehetősen kevés az a szereplő, akinek ez nemcsak egy kis kiegészítés, vagy a hobbijának, a befektetésnek a visszatérülését hozhatja, hanem tényleg létfenntartóként működik. Vagy nem jól látom?

V: De jól látod szerintem, csak mindenhez idő kell. Egy jó elképzelés a Start munkaprogram is egyébként, de szerintem, azt is tedd mellé, hogy azok az emberek, akik jelen pillanatban is a többiek kenyerét eszik, azokat marha nehéz visszaszoktatni arra az igazán versenyszférai munkára. Tehát, akik itt, komolyan mondom, tehát napi szinten 30 embert küldtünk haza, már annyit elértük kemény háromévi munka után, hogy legalább időre beér a munkahelyére. Még nem mondom, hogy dolgozik úgy, de legalább ott van. És ezek az emberek, akik meg egyébként ügyesek, valamihez értenek, nekik meg az kell, hogy azt bátorítsuk bennük, hogy ebből meg lehet élni akkor, hogyha van fizetőképes kereslet. Nálunk ez jelen pillanatban még nincs. Nálunk ez még mindig nincs, a boltunkat a szociális földprogramban, ha az önkormányzat nem tartja fenn, nem tesz bele pénzt, akkor be is zárhatnánk. De nem ez volt a cél. Egyrészt egy új színfolt [bizalmas adat]-ben, másrészt meg, akkor is adunk egy embernek munkát is ezzel.

K: Illetve nem csak egy embernek adtok, mert akik beszállítanak, azoknak is....

V: Hát nekik is. Így van, de aki ott van előtte nap, mint nap, tehát aki vezeti az üzletet. Meg mellette még, mindig pluszban egy embert mindig kell alkalmazni. Tehát, ezt önerőből finanszírozzuk, ez nem az... Egyébként képzeld el, hogy ugyan ez volt [bizalmas adat]-n, az egyik hölgyet, nem is tudom, hogy 30 vagy 40 évet dolgozott az ÁFÉSZ-nál, bolti eladó, a boltot átszervezték, a hölgyet elküldték. Nagyon szépen csuhélj babákat készít, a népművészet mestere lett most már. Lengyelországba megszokták hív kiállítani és *más termékeit is értékesíti*, nagyon szépen megél belőle. Tehát ki lehet törni.

K: Most ne értsd félre, nem az ilyen típusú kísérletek értékét kérdőjelezem meg, hanem azokat a jövőképeket, amelyek úgy tekintenek ezekre a programokra, amelyek a pillanatnyi munkanélkülijeit a vidéknek, vagy a hátrányos helyzetű térségnek képesek tömegesen és alapjövedelem szinten ellátni. És ez az, ami kérdés számomra. Tudod, hogyha felteszem, hogy ők a gyökerei a boltoknak, akkor például fontos azt látni, hogy a beszállítói kör, az milyen mértékben azonos a régi földprogramosokkal? Vagy milyen mértékben mások, akik egyébként ügyesen gazdálkodnak és egy piaci szegmensnek tekintik, de ami a – hogy is kell ezt mondani, ami a munkaképesség-fejlesztést illeti, akkor azt egy önálló elemnek kell tekinteni, s ami a gazdálkodást, a termék előállítását és a profitot illeti, azt meg egy másik szegmensnek kell tekinteni. Van-e átjárás itt a két szegmens között? Milyen esélyeket biztosítanak? Mert mindig idegesít, hogyha ilyen univerzális modellekkel operálunk, vagy egy modelltől állítjuk, hogy ez, miközben az nem ez, hanem gyakorlatilag amaz. És ezért szerettem volna a segítségetekkel megérteni, hogy azok a modellek, amelyek, melyek messzebb léptek, mint az adok egy zsák krumplit, vagy 20 darab kiskacsát és akkor annnyival is több kerül az asztalra - és a politika szerint eljutottak a szövetkezeti gondolat közelébe. Látom te is szereted ezt a...., ezek valós jövőképek, vagy felfújtt lufik, amelyeket, mint a Patyomkin falurajzoló, de nem ez lenne a funkciója. Érted, amire gondolok? Vagy nagyon bonyolultan mondtam?

V: Amit most mondok, azt más is el fogja mondani. A szocialista földprogram régen, és szerintem még most is, a nevében benne van, hogy a szociális ellátórendszer része. Ez az egyetlen program volt az, amely a lemorzsolódott családoknak, saját erejére támaszkodva nyújtott segítséget. Nem ingyen kapta a jó ember a támogatást,

hanem bele kellett tennie a munkaerejét. Aki nem úgy csinálta, az a következő évben már tuti, hogy nem volt a programban. Elég sok embert kizártunk. Akik meg bent maradtak, azok meg törekedtek arra, hogy továbbra is bent maradhassanak. Nem csak [bizalmas adat]-ben, [bizalmas adat]-n is, Szakályban is volt olyan, cigány család, amelyik utána már, mikor még most is ebből élnek....., tehát, jó ismerőseim. De volt nem egy olyan cigánycsalád, aki a későbbiek folyamán is, nem tudom, akár a sertéstelepen, vagy volt burgonyaföld is kiosztva, aki utána már otthon is megcsinálta. Változott a mentalitásuk, változott a családnak az életvitele, megszokta azt, hogy ahhoz, hogy neki valamiye legyen, határidőre meg kell csinálnia. Valamilyen szinten, és érdekes módon, hogy vidéken élünk, és ha körbenézünk most a kertekben, még az enyémben is, bár az enyémben van némi zöldség, izé, de mindenütt virág van, meg zöld gyepek, hogyha kimegyek, tudjak pihenni. Most akkor, amikor egy 400-800 négyzetméterre kertben, csak gyepek van benne, hát elszomorító állapot. Komolyan.

K: Azt mondták, most délután, mikor interjúztunk, hogy tök fölösleges elvetni a krumplit ...

V: Mert olcsó.

K: Mert utána venni kell a permetszert, locsolnod kell, ami szintén költség, ilyen-olyan macera van vele, az időjárás viszontagságainak ki van szolgáltatva, és hogy a fajlagos költsége, az otthon termesztettnek a – nem az ingyen munkaerőt, hanem a befektetéseiket veszed, mindig magasabb, mint amennyiért megveszed az ABC-ben. Most is ezzel érvelt az egyik interjúalanyunk, hogy azért csinálja, mert ez a feltétele, hogy közmunkások lehessünk. Tehát, szomorúan hallottam, hogy nem azért csinálják és vannak benne a földprogramban, merthogy milyen jó, meg a kert, meg akkor a kaja, hanem hogy drága.

V: Akik még azt nem fogják fel ésszel, vagy nem érik fel ésszel, hogy az viszont friss, amit az asztalra teszek és tudom, hogy honnan van, meg hogyan kezeltük, addig lesznek ilyenek mindig.

K: Csakhogy azon gondolkozom, hogy szintek vannak a termelői és a fogyasztói közösségben, és amikor a mennyiségi szükséglet kielégítéséről van szó, akkor őt nem érdekli, hogy mivel permetezték, és hogy 20 év múlva milyen beteg lesz tőle, hanem, hogy jól kell lakatni a családot. És nem tudom, hogy igaza van-e, mert a másik családban, ahol pedig interjúztunk, ott az elmondta, hogy decemberig tart a krumpli, amit a kertben megtermelek. Na, most melyik az igazság? Hogy elültettem, amit kaptam vetőmagként, és akkor ott nincs permetszer, kézzel szedem a bogarat, vagy a többi az én fizikai munkám, vagy a locsolás az vödörből, kútból locsolnak, tehát nincsen ilyen értelemben költség. Tehát úgy mind a kettő egyszerre igaz, nem?

V: Hát ahhoz, hogy megéljen egyébként, ahhoz tényleg, hogy meg tudjon élni a saját lábán, ahhoz egy családnak legalább 10 hektár minimum kell. Tehát, mezőgazdaságból egy család akkor él meg. Az, hogy a kiskertjében mit termel meg, ott tényleg magasabbak a fajlagos költségek. Mert a permetszert ilyen kiszerezésbe adják, kisebb nincs, mint amilyen pont neked kell, akkor a többire nincs szükség már De a fene vinné el, még egyszer mondom, tehát, hogy saját maga termeli meg, friss, amit megtermel, be tudja vinni az asztalra rögtön és az fogyasztható, azt nem tudom. Még egyszer azt mondom, hogy újra meg kell őt tanítani arra, hogy a kiskertnek is van haszna, még akkor is, ha azt mondom, hogy többbe kerül, mintha megveszi. Csak, hát....

K: Na, most akkor a másik gondom. Akkor, amikor alacsony a pénzjövedelem, gyakorlatilag ki vagy szolgáltatva annak a cseregazdaságnak, vagy önellátásnak, ami az alapvető szükségleteidet fedezi, mert esélyed sincs, hogy annyi pénzt kapjál, amennyivel el tudod tartani magad, akkor mindig felértékelődik a saját termék. Mert maga teszi el a befőttet, mert maga barkácsol, maga állítja elő a használati eszközöket, élelmiszert, meg minden egyéb. Akkor, amikor a pénzforgalom erősödik, és ugye a nagy tömegben előállított dolgok fajlagos költsége alacsonyabb. Ezt te össze tudod hasonlítani, hogy a tescós krumpli, meg az otthon termelt krumpli mibe kerül, akkor lehet, hogy a szer nem annyira. Ezt te, hogy látod most, hogy az a tendencia, mondtad a szociális földprogramban, hogy a szociális szolgáltatásoknak egy formája.

V: A szociális szolgáltatás, az ellátó rendszernek egy része. Csak, ugye itt, mondtam, hogy itt a nagy különbség az, hogy itt a saját munkaerejére támaszkodik az ember a szociális földprogramban, vagy úgy maradhat bent, még a másik az adja úgy a pénzt a delikvensnek, amiért egy keresztbe szalmát nem kell csinálnia. Rászorultsági alapon.

K: De most, ez nem egy ilyen kettős játék az, hogy az egyik oldalon azt mondjuk, hogy munkához kötjük a pénzbeli ellátást, másik oldalon meg, minden délből haza küldjük a bődön kaját a gyerekes családoknak?

V: Ja, igen. Hát, ezt a részét hagyjuk, mert ezen csak fölidegesítem magam, hogy a kötelező gyerekekétképzéssel.

K: Nem veheted szét, mert hogyha a kertben az alapvető élelmiszert termeled meg, amiből főzöd kellene a gyerekeknek, és nincs bődön kaja, és nincs egyéb pénzbeli jövedelem, akkor rá vagy szorítva arra, hogy kezd el művelni a kertedet és adj egészséges kaját a gyerekeknek. Egyik oldalról, ha szorítod a pénzbeli ellátást, de a természetbeni ellátások felől pedig a szükségleteket kielégíted, akkor olyan, mintha az egyik zsebedből a másik zsebedbe tennéd bele.

V: Itt nincs olyan, hogy igazság a szociális ellátórendszerben.

K: Nem igazságot, logikát keresek.

V: Az sem lehet találni egyébként. Ha mindegyik ellátás olyan lenne, hogy valamihez hozzákötne, és nemcsak a rászorultsághoz (?), tuti, hogy nem itt tartanánk. Tehát, itt valamit azért kell tenned. A másik részért nem kell tenned, mert van egy állapot, amit kezelned kell. Nyilván életszerűtlen szerintem, mert nem tudnak önmagukról gondoskodni.

K: De ez nem megint két lépés hátra, egyet előre?

V: De mindig így volt egyébként. Én, amióta visszaemlékszem, kivéve az átkos időszakra, ott mondjuk nem volt ilyen, de, mert kötelező volt dolgozni. Tetszett, nem tetszett. Ha nem tetszett dolgozni, akkor KMK. Kész.

K: Az a baj az emberekkel, akikkel beszéltem, hogy ...

V: Most meg azért fizetnek, hogy otthon maradjon. Már elnézést kérek. Rászoktattuk arra, hogy ne is keressen magának, mert egyébként úgy is meg lehet élni. Hozzákööttük valamihez, ami mellett vagy kitartunk, vagy nem, de az emberi részét nézed, mert ő is ember, meg szerencsétlen, na de sok esetben legszívesebben ki is küldeném a hivatalból, hogy még egyszer be ne tegye a lábát. Mert nem érdemli meg. Most komolyan mondom.

K: Jogai vannak.

V: Hát, ez az.

K: Amivel sokat tudnak is élni. Vagy nem ezt tapasztalod?

V: De, én sokat tapasztalok, mert nagy része nálam csapódik le.

K: Na, szóval ott tartunk, hogy a szociális ellátórendszer része, de ennek az ellátórendszernek a hatékony működése csak akkor biztosított, hogyha a környezeti feltételek is adottak. És az egyik problémám, hogy a környezeti feltételek nem igazán adottak, merthogy ilyen kontraindikált elemek jelennek meg benne.

V: Igen.

K: Amivel éppenséggel azt, amit várnánk ettől a résztől, hogy a jövedelem megszerzésével erősödik annak a lehetősége, hogy szerepel a háztartásokban, s jövőt adnak a programnak, ami talán nemcsak annak a továbbiak önellátó funkcióját erősíti, hanem gyakorlatilag a kompetenciafejlesztést szolgálja. A magam urad mentalitást, a dolgok fölötti felelősséget és kontrollt, mert az, hogy megkaptam a vetőmagot és onnantól kezdve az van, amit én akarok, meg én vállalom felelősséget,

hogya nem locsolom, akkor kiég, ha nem gondozom. Nekem az is a problémám, hogy függőhelyzetbe tesszük, a polgároknak, ha odatesszük azt a bődönt, akkor abszolút, mint a Pavlov kutyája, kondicionálok valamire. Ezt úgy hívjuk, ugye, hogy szociális függőség. És én ezt már sokszor mondtam nektek, hogy én azért szeretem a földprogramot, mert végre ezen a kis parcellán, ezen a kis területen, az én felelősségem, az én sikerem, az én vetőmagom, az én krumplim. Valamire végre az a fajta én érték, mentalitás, az egyén felelősségvállalása, még ha csak 5 saláta bokorra is, de megjelenik.

V: De milyen büszkék rá egyébként.

K: Tudom.

V: Azt gondolom, hogy az emberi megbecsülés is meglesz benne, meg a büszkeség, hogy ezt én csináltam és beletettem mindent, amikor látja az eredményt. Persze, amikor meg olyan időjárás van. Egyébként az biztos, hogy amikor a bolt átadása is volt, annyira büszkék voltak, hogy ott van a termékem is. Kell ez nekik, kell ez a biztatás egyébként meg ráadásul ennyi pénzből. Tehát, hogya megnézzük az összes többi szociális célú pályázati kiírást, klasszisokkal magasabb összegeket kapnak, mint amit mi kapunk, pedig szerintem többet ér ez nekik, én azt mondom.

K: Ha már ezt szóba hoztad, de még a másik úton szeretnék veled még egy kicsit továbbmenni, mert érdekel, hogy te, hogyan látod. De két oldalról merül fel a kérdés. Egy, hogy miért ennyit adnak, ha mindenki számára evidens, vagy látható, hogy ennek milyen haszna van, kettő, hogya ennyit adnak, akkor miért hagyták életben?

V: Ez szerintem valamikor egy kísérleti programnak indult és ugye meg is maradt ezen a szinten. Hát azt látjuk. Én évek hosszú sora alatt, emlékszem az első időkre, új gépeket tudtunk vásárolni, tehát új MTZ traktort vettünk, felszereléssel, ekével, boronával, sorközművelővel, nem is tudom mi volt még, stb. Talán még hóékét is vettünk hozzá, hogy télen is használhassuk, ne csak nyáron éppenséggel a mezőgazdasági munkákra. És lehet, hogy irigyelték az eredményeinket és inkább azt mondták, hogy ide kevesebbet. Figyelj, a politika sok mindenre képes, én ezt úgy

gondolom, hogy most ők ezt úgy látják, hogy mi ennyiből is el tudunk lenni. Tehát nem panaszkodunk....

K: De nem bővül a társaság, nem, hanem nagyjából ugyan azok...

V: Nem, meg is maradt mindenki, itt állandó barátságok vannak...

K: Tapasztalsz ki- bemozgást a pályázók körében?

V: Hát, nem nagyon. Ehhez szerintem egy megszállottság kell, hogy ilyeneket csináljunk, amikor tudjuk, hogy maximum 3-4 millióra lehet pályázni. Ez nem egy nagy összeg, a kis településeken ... költségvetésben ... már, csak azért is, mert presztízs szerintem. Mondom, még egyszer mondom, barátok vannak itt, nem csak egy egyszerű szövetkezet alakult, hanem barátságok szövődtek hosszú évek alatt. Még egyszer mondom tehát, hogy mi nem vagyunk féltékenyek egymásra.

K: A féltékenység az egy más dolog...

V: Akkor sem lennének azok, hogyha a másik ugyanazt csinálják, mint mi. Ha egyszerű, miért ne csinálná, hát most megteheti.

K: Meg nem vagytok konkurenciái egymásnak. Mert térben eléggé szórta helyezkedik el a társaság.

V: De szerintem tapasztaltatok, ti is, mikor itt voltatok, hogy teljesen

K: De nem adtál igazán választ egyik kérdésre sem! Tehát arra, hogy miért nem ...

V: Túl diplomatikus vagyok?

K: Igen, de nem hagyom magam. Miért nem adtak többet? Mert az, hogy politikai féltékenység, azt nem értem, mert jöttek-mentek pártok, tehát, amit az egyik....

V: Mindig harcoltunk, meg sok esetben ugye, ott vannak az összejöveteleinken sok esetben a minisztériumból is... ennyi jut, mi beérjük ennyivel. Nem vagyunk túlságosan olyan emberek, hogy akik verik az asztalt, hogy már pedig ebből több kell, több kell. Rengeteg kínunk van egyébként. Tehát, ráadásul ugye, a polgármesteri hivatal dolgozói azok, akik koordinálják az egészet, hogy még több munkát a nyakukba venni, nem egyszerű. Tehát még egyszer mondom, hogy itt elhivatottság kell, megszállottság kell, hogy ezt csináld, másképp csinálja az embernek.

K: Mindazt, amit ebben csináltok, nem lehet elérni azt a Start munkaprogramban?

V: Az, kicsit más szerintem. Egyrészt, már most nálunk megy mind a kettő. A mezőgazdasági lába is, meg az értékteremtő is. A mezőgazdaságiban van egy [bizalmas adat] fős sertéstelepünk, növénytermesztéssel foglalkozunk. Egyrészt ugye az állatok etetéséhez, másrészt meg a saját konyhánkra, azt nagyjából el is tudjuk látni. Kertészetünk van, elég nagy fóliasátorral. Betonüzemünk van, betonelemeket gyártunk, térkövet, kerti szegélyt, járólapot, meg nem tudom miket. Most már újabb fajtákat is, ilyen faerezetűt, aztán asztalos üzemünk van.

K: Akkor miért nem elég ez? Mert ez úgy tűnik, hogy ezzel tovább léptetek. Hát akkor megtaláltátok a földprogramot is.

V: 20 éve csináljuk, és nem akarom abbahagyni. Tehát mindig van valami új ötlet, amit meg kellene valósítani, ha az éppen 2.798 eFt, meg amit megteremtettünk, azt.... .

K: Mert ugyanaz a célcsoport?

V: Nem, nem, nem. Elvileg lehetne egyébként.

K: Mert, hogy?

V: Mert, hogy akik ide beszállítanak, azok is nagyrészt munkanélküliek voltak. És akik a Start programban vannak ők is. Gyakorlatilag munkanélküliek.

K: Van-e valami különbség a képzettség, munkaképesség, vagy bármi egyéb között? Aki földprogram, vagy a szociális földbeszállítók, vagy a Start közmunkaprogramosok? Van struktúrája a munkanélkülieknek, akit inkább erre tereltek, vagy akit inkább arra tereltek?

V: Nem. Mi ide most a Startban, a boltba, kifejezetten jó kezűgyességű, rátermettségű embereknek a termékét próbáljuk. Az asztalos üzemben is vannak ilyenek. Elvileg ők is lehetnének, hogyha olyan terméket hoznának be. De nekik, most más a feladat. Hát ha ők öten, ha ők úgy gondolják, ha érznek affinitást, akkor, akár még ide is jöhetnek. A kettő nem zárja ki egymást. A kettő úgy zárja ki egymást, hogy, aki - ráadásul mi csak az eszközbeszerzésre, meg ezekre pályázhatunk, vagy a hagyományos állattartás, vagy növénytermesztési ág nem viszem ki utcára, ott a Start munka. De ez nekünk jó. Most már az, hogy eddig termeltünk, meg kell mutatni magunkat, értékesíteni kell, ennek vannak nehézségei, amit e kel gyűrt. Ha 5 évig tart, hát 5 évig tart. Erről szól az élet, hogy küzdünk azért, hogy életben maradjunk, hogy előre léphessünk.

K: Nemcsak azért, mert mindig úgy volt, hogy akik a klasszikus szociális földprogramot csinálják, azok a legmélyebben vannak, és őket arra kell, hogy is mondjam, elcsábítani, hogy egyáltalán az első lépést megtegyék. Lehet, hogy a kert, vagy bármi aktivitást...

V: Vagy tarthat kecskét, meg ólat is tarthat fenn, ne csak a kecskét

K: Lehet, hogy én őket úgy képzelem, hogy esetleg nem bírnak 8 órát dolgozni, vagy ha igen, abból négyben támasztják a lapátot, és hogy ők....

V: Nem biztos. Szerintem [bizalmas adat]-ban is, ha odáig eljutottatok volna, akkor a legtöbbjük dolgozik a Start közmunka programban, tehát, ettől függetlenül....

K: Tehát ami [bizalmas adat]-ban van, akkor tulajdonképpen a földprogram és a Start program, az olyan, mint egy vegyes jövedelmű háztartás. Van saját terméke az állattartás révén és van jövedelme a közfogl. révén? Merthogy egyik sem elég önmagában arra, hogy egy családot eltartsa? És mind kettő elemre szükség van

ahhoz, hogy egyáltalán életben maradhassanak? Olyan ez, mint a háztáji? Hogy háztájiból a tsz idején nem tudtál megélni, de a háztájit meg nem tudtad működtetni munkahely nélkül, vagy fordítva, hogy a munkahelyből meg nem kerestél annyit, hogy ...

V: A legtöbb településen a klasszikus földprogram az úgy szól, hogy a háztájiba, ha invesztálunk be, tehát odaadjuk a vetőmagot, az eszközt, esetleg segítségül munkatapasztalatot, irányítást, tanácsadást és a saját kertjében, vagy a saját területén ...

K: De meghalna, hogyha nem lenne a szocializmusban is főállású munkahelye és csak a kertet művelné, és csak a háztájiból élne meg, mert nem tudja megvenni a permetszert, meg nem tudja megvenni, a nem tudom én, a gépi művelést, vagy akármicsodát.

V: Így van, ez igaz. A gépi művelést, azt nem lehet megvenni.

K: Abban ti segítetek, mint hajdan a tsz, hogy gondoskodtak szolgáltatásokkal.

V: Nem, mert hogyha nincsen megfelelő eszközöd és úgy kell bér munkát fizetned, hát az..., akkor ott vagyunk, hogy egy kiló burgonya 750 forint. Mert akár az én munkaerőmet, akár a bér munka díját, amit ki kell fizetnem, akár a vegyszert, vetőmagot. Az nyilván nagy segítség számukra.

K: Van az a harmincegynéhány család, vagy személy, aki beszállít nektek a boltba. Oda be tudsz azonosítani korábbi földprogramosokat?

V: Mivel én csak 2013-tól élek itt, de nekem az első az volt, hogy na, akkor itt, hogy lesz és ez becsípődött..., nem tudom, hogy előtte kik voltak benne.

K: Tehát, csak arra, hogy épül-e egymásra?

V: Elképzelhető, igen. Sőt, most kifejezetten olyan embereket fogunk megkeresni, akik, merthogy gyógynövény-termesztéssel, nem is termesztéssel, hanem inkább

gyűjtéssel foglalkozik, meg felmerült, mint ráció, hogy a gyógynövény, a nem tudom. Mi ezek az újabb fajta fűszernövényeket mi termelnénk, a többitől meg fölvásárolnák, és mi csomagolnánk, és úgy adnánk el, mint helyi terméket, hogy valami újat is tudjunk bevenni. Most aszalványokat fogunk készíteni, épp arról beszültünk valamelyik nap, úgyhogy arra is rátérünk, hogy nem csak azt, hogy a beszállítókat növeljük, hanem az, hogy mi is próbáljunk azért, valamit tenni azért, hogy egy kis plusz pénz még idejőjön a boltba, tehát, hogy előbb-utóbb csak önfenntartónak kéne lenni, mert azért én sem szeretnék beletenni pénzt, főleg, hogyha

K: Meg fogják kérdezni egy idő után, hogy miből tartja el magát?

V: Nem kérdőjelezi meg itt egyébként azt, hogy miért van e. Akkor, amikor látják azt, hogy valami van és működik, és akár még látványnak is nem utolsó, ilyenkor már nincs túl sok kérdés.

K: Értem, de a marketing értéke mellett azért a gazdasági értéket is kell számolni. Na, most, akkor még egy ilyen hipotézisem van, majd megmondod, hogy helytálló, vagy nem. Hogy ti, tulajdonképpen úgy működtök, hogyha ez a vertikum kiépül, mint az ÁFÉSZ régen. Tehát, hogy a háztartásokban megtermelődik valami termék, és az most mindegy, hogy direkt, vagy fölöslegként, és akkor ti ezt beszippanthátok és elviszitek arra a piacra, ahol gyakorlatilag kereslet van, merthogy ilyen áfésztípusú rendszerben volt a 70-es években. Nem, a háztartás gazdaságoknak a jelentős része?

V: Így van. Hát az, hogy a termelőpiacra lépünk ki, igen.

K: Tehát, akkor nem csináltok mást, mint, hogy a régi struktúrákat visszaépítsük?

V: Az, sok esetben, az újraéled. Ha még visszaemlékszel, és hogy miért ne emlékeznél vissza, és én is visszaemlékszem. Én kertes házban nőttem fel, minden volt, sertés, anyakocáink voltak, sertésleadás volt minden hónapban, leadtuk, lemérték, elvitték, kifizették és kész. Abból lett, mit tudom én szekrény, mikor mi összeházasodtunk.

K: Tartós fogyasztási cikkek, szinte minden.

V: Így van. Ez most teljesen eltűnt. [bizalmas adat]-ben nyulat tartottak, kacsát, csirkét, nem volt ilyen háztartás, ahol nem volt.

K: Az egyik kérdésem, hogy miért? Az egyik hipotézisem az, az hogy amiért eltűnt. Ezt én már a múltkor is mondtam nektek, hogy családok 75 %-a volt érintett a nem városi térségben a második gazdaságban úgy, hogy csak együttműködött. Mert ahhoz, hogy te a sertést tudjad hizlalni, meg nevelni, ahhoz még kellett neked a gyárból, vagy valahonnan származó stabil jövedelem, ami úgy működött, mint egy bank, hogy etetjük a halacskát....

V: Vidéken a legtöbben a tsz-ben dolgoztak és a tsz-ben volt háztáji. Közösен megművelték, a terményt odaadták az ott dolgozónak, pénzt adtak, azt hazavitte és megetette az állatokkal. Így az etetés, az szinte ingyen volt. Most meg?

Meg kell venni a tápot, a búzát, darálnod kell, ott kellened mögötte.

K: Vagyis az a háttér tűnt el.

V: Így van.

K: Tehát, hogyha te vissza akarod varázsolni a háztartásgazdaságokat, akkor meg kell teremtened a keretét is. Ezért próbállak piszkálni e-miatt, hogy ...

V: A gyógynövény gyűjtés sem kimondottan kapcsolódik, mondjuk a területi összes izéhez...

K: Nem. Itt arra gondoltam, hogy legyen, mint az ÁFÉSZ (fogyasztási és értékesítési) tehát, hogy begyűjtöd, és hogy képes vagy egyenletes minőségben, azonos áron egy meghatározott széles körben teríteni a terméket, amire egy magánember nem képes.

V: Ez így van.

K: De akkor csakis ezt az integráló szerepet vállalod föl, hogyha ott...

V: Mert kénytelen vagy.

K: Na, ez a másik kedvenc témám, hogyha nem megy másképp...

V: Hogyha más nem tudja fölállalni, az a baj, hogy itt vidéken az önkormányzatokat nagyon sok minden, egyrészt berántják, másrészt meg saját maguk önként hajtják ebbe az igába a fejüket és fölállalnak olyan feladatokat is, amit egyébként nem kimondottan kötelező önkormányzati feladat. Mindaddig, amíg ez nem veszélyezteti az önkormányzat működését, addig föl lehet – én azt mondom. És ebben is föl kell.

K: De hol kezdődik ez a veszélyzóna, ezt magyarázd el nekem, mert a gazdaság a ...

V: Amíg a gazdasági stabilitásunkat nem veszélyezteti, addig föl lehet, úgy gondolom.

K: De attól az első kapavágástól kezdve, mitől kezdve te vállalkozol, attól az első kapavágástól kezdve veszélyezteted a gazdasági stabilitást, mert minden vállalkozásban kockázat van.

V: Az, rendben van, de a működését az önkormányzatnak nem lehet veszélyeztetni, tehát, ha van egy tartalékkeretem, mondjuk 6 millió forint és azt mondom, hogy ebből kettőt arra szánok, hogy fölkutassam azokat az embereket, akik ... és ebből mondjuk bele feccolok egy kis pénzt, hogy fölkutassuk őket, a másik 4 ott maradt, tehát az még mindig tartalék, érted?

K: De ott [bizalmas adat]-nek kell lenni, hogy tartalékkereted legyen, mert a legtöbb kisméretű önkormányzatnak a máról-holnapra élés is problémát jelent és itt látom a választó vonalat a Startprogram, meg a földprogram között, hogy ugye az egyik, azért kísérletezik a tartalékkerete terhére, hogy olyan mozgásteret teremtsen, ami kitörési pontokat jelent az ott élőknek. A másiknak, a nem létező tartalékkeretet, sőt a mínusz 2 millió forintot kell ezzel az ingyen munkával kvázi előállítania úgy, hogy nem pénzben, hanem kétmillió forint értékben paradicsomot, meg paprikát, amit a gyermekétkeztetésbe viszi be, és onnan a normatívából ki tudja spórolni azt az

összeget, amiből megveszi a belvízelvezető csatornához a betont, mert még most nem épít.

V: A gyermekétkeztetésben.

V: Az önkormányzatok finanszírozás sohasem volt sem igazságos, sem célszerű. Tehát akkor, amikor mindig a település lélekszámához kötjük a normatívákat, meg ahhoz adnak minden pénzt, az nem igazságos. A dunántúli régiót, hogyha megnézzük, a dunántúli településeket, akkor tízszer jobb helyzetben vannak, mint az Észak-magyarországi. Sem a lakosság összetétele ...

K: ... a földprogramban...

V: Igen. Sem a lakosság összetétele, sem a föld termőképessége, sem a munkalehetőségek, stb., a bűdös életben nem lesz olyan rossz, mint itt. Tehát, nekem a segélyekre több pénz elmegy szerintem egy évben, mint a [bizalmas adat]-on két év alatt. Most lehet, hogy nagyítok, csak, hogy értsd, hogy miről beszélek, de akkor, amikor nekem meg kell gondolnom, hogy a 10 rossz utcából hányat újítsak föl, addig [bizalmas adat]-nak nem kell meggondolni, mert az összest föl tudja újítani, saját forrásból megoldja, nem kell neki pályázni, mert neki ott akkora iparűzési adóbevétele van. Nekem meg azon kell gondolkodnom, hogy annak a 300 embernek, hogy adjak munkát, hogy ne ott toporzékoljon nap, mint nap az ajtó előtt, hogy nekem segély kell, mert nem tudok megélni 20 ezer forintból. Miközben tudom, hogy mihelyt bekerül a programba, nem fog dolgozni. Keresztbe szalmát nem fog nekem csinálni, csak idegeskedni fogok mellette, mert akkor sem tesz majd semmit. Most eljutottunk oda, hogy az első időben 340 embert foglalkoztattunk.

K: Hányan laktok itt?

V: 6000 fős település és olyan 5-600 fő körül van a munkanélkülieknek a száma. Tehát nem a munkaerőképesnek, hanem a klasszikus.... és eljutottunk oda, hogy most alkalmazunk százötvenet. Ezek már dolgoznak, ott vannak, értelmesen. Még, ha nem is értelmesek, de legalább értelmesen megpróbálnak viselkedni.

K: És aki kimarad, az akart idetartozni?

V: Nem. Tehát tuti, hogy visszahúzzák még azokat is, akik ...

K: De mondják is, hogy ők nem akarnak, vagy mondják, hogy akarnak, de nem ez a tény.

V: Én nem akarom.

K: Na de nem mindegy, hogy te nem akarod, vagy ő nem akarja, hát a pénzt, azt biztos, hogy akarja, akarná nem? Ha én megkérdezném, akkor biztos azt mondaná nekem, hogy ő akar nagyon.

V: Azt persze. Hogyne. És, ha megkérdezed, hogy milyen szemét a [bizalmas adat], hogy mást igen, de engem meg nem fog.

K: Nem fogok itt embereket kérdezni....

V: Nem egyszerű velük egyébként. Én láttam. 1992-től vagyok [bizalmas adat], nem 94-től. 92-ben még a munkaügyi központban....

K: Azelőtt mit csináltál?

V: Azelőtt békésen éldegéltem, három műszakba jártam az [bizalmas adat]-be dolgozni. Voltam norma technikustól kezdve minden.

K: Mert mi a végzettséged, nem jogász az alapvégzettséged?

V: Sima érettségim volt, meg volt egy munkaügyi vizsgám.

K: Aha.

V: Úgyhogy én ott dolgoztam.

K: De akkor valamikor csak elvégezted és

V: Hát mikor 90-es években, várjál nem is tudom, mikor kezdtem én el tanulni. [bizalmas adat] éves voltam, mikor a jogot elvégeztem, akkor töltöttem, mikor mentem államvizsgázni. Előtte meg a [bizalmas adat]-t(?) végeztem, még [bizalmas adat]-ben, azt is levelezőn. Tehát a jogot is levelezőn végeztem.

K: Hogy lettél [bizalmas adat]?

V: Úgy, hogy 92-ben még nem volt kötelező a felsőfokú végzettség, ugye azt írták elő, hogy megbízott [bizalmas adat]-ként lehettem és akkor, amikor a kinevezésemhez meg az kellett, hogy elkezdjem és vállaltam, hogy befejezem x időn belül.

K: Aha, még ez is vargabetűs történet. Te már tudtad, hogy miről beszélsz, mikor leállamvizsgáztál.

V: Most nevetni fogsz, nekem nem volt könyvem az Államigazgatási Főiskolán egy sem. Én, amit megtapasztaltam a gyakorlatban, meg amit hallottam az órán, mert egyébként nem volt rossz fejem sose, mindent meg tudtam jegyezni, nekem az elég volt. Hármasnál nem volt rosszabb jegyem, de nem is érdekelt, hogy ez most 2-es lesz, vagy ötös, nem érdekelt. Legyen meg, aztán kész.

K: Igen, ezt megértem.

V: Jogon is, mikor mentük államvizsgázni, megkérdezték, hogy te mennyit tanultál? Én, mondom, tanulni? 3 napot voltam otthon. Abból 1 napot szenvedtem, merthogy tök jó idő volt kint és mennyi mindent kellett volna megcsinálni kint, a másik kettőt meg muszáj voltam tanulni, mert az asszony hazajött, hogy segítsen. Mondta, hogy kikérdezlek!

K: Juj, mert neki van jogi végzettsége? Vagy, hogy?

V: Hát nála volt a könyv! Meg a tételeket kidolgozták. Jó is, egyébként, meg mi a mezőgazdasággal is foglalkoztunk, volt nekünk háztáji földünk, a sógorom ő ott dolgozott, volt saját földünk, béreltem. Volt, amikor 10-15-30 hektár burgonyánk volt, felástuk, bezsákoltuk és vittük eladni autóval.

K: Lehet menedzselni egy [bizalmas adat]-t is, mint ahogyan egy háztartásgazdaságot? Mert az, hogy a ti családokban, a háztartásban élőknek meg van az a tapasztalásotok, hogy kell vállalkozni, kereskedni, egyről a kettőre jutni? Az megvan. Át lehet tenni egy településre? Hiszen ott, a saját bőrödöt vitted vásárra.

V: Igen, mindenki, aki vállalkozik. Nézd, akik benne vannak ebbe a programban, akár polgármester, akár jegyző, az mind – van valamilyen kötődése vagy a földhöz van, vagy a háztáji gazdálkodáshoz. Egyébként nem tudná.

K: De ti egy különleges kör vagytok és mondjuk 1600 település van, ahol 1000 fő alatti a lakosoknak a száma, vagy hátrányos helyzetű, ugye nem 1600 van, de az sem kettő-három. És ott, azzal a típusú önkormányzati vállalkozási formával lehetne az állóvizet megmozgatni, amit ti itt elkezdtetek. Akkor azt el lehet várni, arra rá lehet építeni egy települést? És én továbbra sem hiszem, hogy te nem kockáztatsz, mert minden egyes alkalommal kockáztatsz.

V: Persze. Ebben benne van. Hanem egy pályázatban mindig van kockázat, bármihez lehet kezdeni, bármi közbejöhet. És én azt mondom egyébként, tehát, hogy azok a településvezetők, akik mostani programban benne vannak, hogyha máról-holnapra nem lenne, tuti, hogy fennakadás volna.

K: Tuti, hogy?

V: Hogy fennakadás lenne. Még egyszer mondom, tehát, ehhez kell merészség, áldozatosság, mit tudom én mi, talán még azt mondom, hogy ügyesség is. Mert látni azt, hogy jövőre mit akarunk. Tehát nem úgy fogunk hozzá ehhez a programhoz, hogy na, most ezt elkezdjük, és jövőre végig visszük 10 éven keresztül ugyanezt. Itt mindig meg kell újulni, mert, ha nem, akkor tényleg az lesz a vége ennek is, mint az összes programnak, hogy semmi. Lásd, a nem tudom mit, a cigányképzést, amikor

mutatjuk, hogy hát látod, hát igen. Ha a mérőszámokat nézzük, nincs akkora hozama azoknak a programoknak milliárdokból, mint ennek, mondjuk 80-100 millió forintból. Én még most is azt mondom. És ez mérhető, látható, kézzel fogható. Az meg nem.

K: Igaz-e az, hogy a földprogramból lopták az ötletet a Start munkaprogramhoz?

V: Mi ezt váltig állítjuk, igen. Igen.

K: De akkor, tulajdonképpen boldogok lehettek, mert a ti modellkísérleteket sokszorosították.

V: Ezt a Gödöllői Agrártudományi Egyetemnek a docense ugye ezt elmondta, hogy azok a települések, akik a szociális föld programban benne voltak, azok a Startmunka mezőgazdasági ágát tökéletesítették. Egyébként pedig, még nem. Vannak olyanok, aki azt mondják, hogy mi azért továbbvisszük, akik továbbfejlesztettük és működtetjük a pénzt, mi annyi áldozatot teszünk bele, hogy.

K: De akkor ti dafke ragaszkodtok hozzá, mert...

V: Igen. És úgy látom, hogy az állam is ragaszkodik egyébként hozzá. Nem fog elhalni a szociális föld, lehet, hogy nem hoz túl sok pénzt, de azért mindig tudunk egy kicsit még facsarni rajta.

K: De a szereplők megváltoznak bent a házban, intézmények átalakulnak, akkor ki az, aki még egyáltalán ragaszkodik hozzá?

V: Mindig találunk olyan embert, aki azért még ragaszkodik hozzá.

K: Ti meg gondoskodtok róla, hogy ragaszkodjon hozzá!

V: Így van. A jó emberek nem halnak ki olyan könnyen.

K: Vállalkozói önkormányzat. Hazardiroztok azt kel mondanom. Tehát, ha provokálni akarlak benneteket. És az a jogszabály, amely tizenegynéhány évvel ezelőtt még

érvényesnek tekintettünk, hogy közvagyonnal nem lehet vállalkozni, mert azt a közfunkciók ellátására adják, elvileg még most is érvényes. De azt kitöröltük, elfelejtettük és most kötelezzük, hogy hazardírozzatok. Ez egy ilyen világ most, hogy mindenkinek hazardírozni kell? Élünk az önkormányzati vezetőkkel?

V: Elképzelhető. Ugye 2013. január 1-től az önkormányzatoknak 0 önkormányzati költségvetést kell, kihozzanak, tehát nem lehet veszteség.

K: Most megint vehettek föl kölcsönt az EU-s pályázatok előfinanszírozására.

V: Arra fogunk egyébként, meg is van már, hogy mennyit. De különben, 3 év óta nekünk pluszaink vannak, tehát nem zárunk úgy, mint régen és még egyszer mondom tehát, hogy mi ingatlanokat vásárolunk,ban 2 ingatlant vettünk meg, odaadtuk kezelésbe az ottani egyesületnek, hogy közösséget építsünk. És, ha a közösség fölépült, akkor a településért is többet tesznek, tehát vannak ennek, ez is elvileg hazardírozás, mert az önkormányzat pénzéből megvettünk 2 magántulajdonú ingatlant, na és? Ha a közösségnek ez jó?

K: Nem ezt neveztem hazardírozásnak, bocsánat...

V: Jó. Van még 4 önkormányzati ingatlan, az egyik a mezőgazdasággal, meg a közétkeztetéssel foglalkozik, a másik városüzemeltetéssel, a harmadik közművelődéssel, a negyedik, várjál, városfejlesztéssel foglalkozik, tehát pályázatíró menedzserek vannak, akiket egyébként az önkormányzat keményen támogat és hozzáteszi a pénzt a működésükhöz. A másik oldalról meg egyébként csak behozzák, merthogy a közétkeztetésbe azt visszük be, amit megtermelünk a Startmunkával, stb.. Mindnek van valami olyan rendeltetése, ami egyébként még így is kevesebbe kerül, mint hogyha kiadnánk egy vállalkozásnak. Ugyanakkor embereket foglalkoztatunk. Az nekem nem hazardírozás, hogy ami egyébként egy embernek a bére lenne egy évben, mondjuk egy jól fizetett köztisztviselőnél, ami nem igaz egyébként, tehát ebből négyet is el tudnék tartani. Tehát ez a pénz szerintem többet hoz annál, mint amennyit befektetünk. Még mellékesen is többet fog hozni.

K: Akkor mondom tovább. Az az elvárás felétek, hogy hosszú távon az passzív ellátás teljes megszüntetésével, ezeknek az embereknek az alapjövedelmét biztosítsátok az önkormányzatok által működtetett vállalkozások keretén belül.

V: Ez aktív ellátás a szociális munkában szerintem. Ez nem passzív.

K: Nem mondtam, hogy passzív ellátással, én azt mondtam, hogy az az elvárás felétek, hogy olyan gazdasági tevékenységet végezzetek, amiben a passzív ellátás megteremtésével az összes településen...

V: Erre mondom most azt, hogy erre a szociális szövetkezet nem alkalmas. Egyébként a Startmunka sem alkalmas erre. A Start munka kimenete, egyébként, ha nem zavar, hogy néha teszek ilyen kitérőket? A Belügyminisztériumban jártam, a Start programnak a pályázatával kapcsolatban. És eltökélt szándékom volt, hogy a megyébe egy vágópontot, egy vágóhidat kell hozni, mert egyébként az állattenyésztésnek annyi lesz. Mert az, hogy mi elhordjuk 80-100 kilométerre innen levágni az állatot, az borzasztó. Megterveztettük, 230 millió forint, a költségvetésben, már levittük 100-ra, csak hogy támogassák. Én a legelső tárgyaláson nem voltam fenn, polgármester úr hazajött, el volt keseredve, hogy hazajött, mert még mindig le kell faragni belőle. Hát, mondom, akkor jó, lefaragunk úgy, hogy csak sertésvágásra lesz alkalmas. 70 millió forint. Jó, mondtuk, hogy ennyire levittük. 70 millió. Jó, dolgozzuk át, vigyük föl. Újabb tárgyalás, fölmegyünk, azt mondják, hogy vágópont nem lesz, húzzuk ki a programból. Mondom, hogy most dolgoztuk át. Mondom úgy, ahogy ti mondtátok. Nem, ezt nem támogatjuk, helyette tegyünk be 40 millió forintért, azt, amit akartok. És mondom neki, hogy, és akkor végig mentünk az egészen, annyira voltak ferek, hogy végig mentünk pontról-pontra az egészen. Ez miért? Azért, mert azt mondtátok, hogy ezt ennyiből meg tudjátok csinálni. Annyival állítottuk be. De mondom, hogy szerintem annyiból Krisztus sem tudja megcsinálni... Miért vállaljuk be a szociális szövetkezetnek a fenntartását, mert az volt az előírás, mert azt mondtátok, hogy e nélkül nem lesz támogatva a vágóhíd. Mondom akkor, most mi a célja a Start munkának? És akkor jövőre azokkal az emberekkel, akik benn vannak, mi lesz, hogyha megépül a vágóhíd? Mondom, hogy 6-ot alkalmazunk, a többi meg megy a széllel, ahová akar. Azt úgy nem lehet. Most akkor, mi a célja? Az hogy ebből bőven legyen kimenet és az önkormányzatoknak is lehessen egy kis

levegőt venni, vagy az a célunk, hogy még jövőre is foglalkoztassuk azt a 80-90 embert?

K: Mi volt a válasz?

V: Startmunka 70 millió forintot tegyük ki, ami a vágópontnak az építése lett volna, tegyünk be 40 millió forintba, amit akarunk. Hát mi azt tettük bele.

K: De akkor végül is az volt a válasz, hogy foglalkoztassatok, mindegy, hogy mi a kimenet.

V: Annyi, cement, homok, sóder, amit el tudsz képzelni.

K: És csak azért, hogy még 70-80 embert tudjatok foglalkoztatni.

V: Csak azért is meg fogjuk mutatni, hogy lesz vágópont [bizalmas adat]-ben, mert elkezdjük, lerakjuk az alapját és megcsináljuk magunknak, hogyha másképp nem megy.

K: Attól félnek, hogyha ti megcsináljátok, akkor...

V: Akkor egy csomó embernek más munkát kell találni, és nem ebben a programban....

K: Csökken a foglalkoztatás mértéke. Tehát akkor olyan ez, mint 34-ben, hogy betiltották a cséplőgép használatát, annak érdekében, hogy egy csomó embert a 29-33-as válság után ennyivel tudtak segíteni.

V: Hát itt most a foglalkoztatotti légszámban benne van a..... nyilván van benne ráció, értem én a szándékot is egyébként, de azt nem értem, hogy ezt miért az önkormányzatnak kell a Start munkában, most komolyan kérdem?

K: Ki csinálja? Van alternatív jelölt? Nincsen. Ki csinálja meg? Ti vagytok, mint a félkatonai szervezet a Belügyminisztérium alá rendelve, és mint a hadsereg, végrehajtjátok.

V: Igen, ezzel csak az a baj, hogy ez már nem a szociális földprogram. Elengeded a fantáziádat, de komolyan mondom. Mindig találsz benne valami újat, szépet. És egyébként Start munkát is lehet, mi olyanokat találtunk ki, először, hogy komolyan mondom öröm most bemenni az asztalos műhelybe, ahol azt látom, hogy olyan dolgokat csinálnak! Most például lesz egy civilkorzós nap a hétvégén és kalodát készítettek, hogy a gyerekek, akik jönnek, azok kipróbálhassák. Tehát, mintha régi lenne, úgy megcsinálták most, hogy ilyen antiknak tűnő és örömmel. Vigyorognak, röhögnek, faragnak, fényképezik egymást. Már most ez a 3. Start munkaprogram, akik élvezik, amit csinálnak. Eddig meg kötéllel kellett húzgálni az embereket, hogy itt legyél már itt, mert bármikor jöhetnek ellenőrizni. Úgyhogy mondom, most már ilyeneket találunk ki.

K: Szerinted, és akkor már nem merlek tovább feltartani, mert tudom, hogy félkor jön a vendéged. De még lenne 1200 kérdésem, úgyhogy jövök még.

V: *Várjál meg [bizalmas adat]-n és onnan lemegyünk mégsárgabarackot kell vennem mindenféleképpen, mert én abból pálinkát főzök, .stb*

V: Mert, ilyenkor, amikor szakmai megbeszélések vannak, akkor itt valóban a szűk kör van csak jelen. ...

K: Szóval csak egy ilyen utolsó kérdés még, hogy szerinted, minek kellene ahhoz bekövetkezni, vagy milyen termelési szerkezetnek kellene ahhoz kialakulni, hogy itt [bizalmas adat]-ben az önkormányzat képes legyen annak az összes munkanélkülinek a foglalkoztatására, akiknek most a boldogulását a nyakatokba akarják varrni. Ha tartósan nem kaptok hozzá állami pénzt, ez nyilvánvaló. Azt akarják, hogy alulról építsétek fel, legyen önjáró.

V: Hát most önkormányzati ingatlanokat értékesítünk a vállalkozások számára, nagyon kedvező áron, 500 forint négyzetméterre, egy kikötés van, hogy 4 év alatt

termelő üzemet kell létrehozni. Egy 10 hektáros területet álmodtunk most erre, ebből mind a 10 hektár elkelt, 5 és 10.000 négyzetméteres parcellákra lettek felosztva.

K: Eladjátok, vagy csak tartós bérletre?

V: Ezt értékesítettük, de úgy, hogyha 4 éven belül nem épül meg a vállalkozás, akkor visszaszáll az önkormányzatra. Azért biztosítékot tettünk bele. A másik nagy pályázatunk az ipari park kialakítására. Itt a munkahelyeket kell teremteni, ami nélkül meg nem fog menni. Most mindig azt szoktam nézni, hogy két erős kézzel, meg buta fejjel mit lehet létrehozni. Vagy betonüzemet, vagy ... sajnos elég erős a megfogalmazásom, de sajnos itt tartunk, hogy a szakemberek nagy része az már nincs itt. Tehát ők megtalálják a saját boldogulásukat, nem itt, hanem akár [bizalmas adat]-n, vagy az ország másik részében, vagy külföldön. Tehát vagy a fiatalokat kell megfognunk és olyan képzéseket, tehát ...

K: Aha. Akik ezt a gazdaságot képesek működtetni. Arra gondolsz nem?

V: Persze. Tehát nekünk a képzőkkel is jó viszonyban kell lenni, mi folyamatosan tárgyalunk akár a gimivel, a szakközépiskolával, hogy mire lenne szükségünk, hogy mit látunk, mi várható, milyen jelentkezők vannak már most az ipari parkban. Még nincsen értékelhető befektetői szándék. A másik meg a túrizmus, ami nagyon fontos, tehát ezek a kitörési pontok és akkor találkozik az önkormányzat érdekével, mert egyébként kormányzati segítség nélkül nem lehet találni ... embert.

K: Tehát, igazság szerint akkor a közszolgáltató szerepből, most egy ilyen gazdasági fejlesztőbe kényszerültök bele, és aki ügyesen csinálja, az csak házi feladatként, mert megteremti a vállalkozói közeget és továbbadhatja ezt a feladatot, hogy foglalkoztass. Aki nem ügyesen csinálja, az meg magára húzza. Nem?

V: Hát van, tehát azt az elején is mondtam, hogy tehát nem rég foglalkozunk vele, de azt azért látni kéne, hogy kinek, mire van benne a lehetősége. Nógrádi kistélepülésnek nagyon nehéz kitörési pontot találni. Nincs itt infrastruktúra, nincs

befektetői szándék – a nélkül nem megy. A helyi vállalkozások ugye a településen kívül szintén nem tudnak, tehát kényszerhelyzetben vagyunk.

K: De, ha te idecsalogatod a vállalkozót és a saját fiataljaidat meg nem képezed, akkor te a környéknek leszel a munkaadója, nem a sajátjaidnak.

V: Igen. Azért mondom, hogy a szakközépiskolával mi folyamatosan tartjuk a kapcsolatot, jeleztük neki, hogy van 4 évünk erre, hogy fel kell készülni, mert 4 évnél tovább nem várhatunk. Nekünk addigra a képzésnek meg kell valósulnia. Van egy integrált településfejlesztési stratégiánk, ez ebben pontokba vannak szedve. És hát, ha határidő nem is, de be van löve, hogy ez középtávon meg kell, hogy valósuljon. ... De a 2014-20-as időszaknak nálunk, már most a 16-nál tartunk, ugye most kezdődtek el a pályázati kiírások, hála Istennek sorra jelennek meg. Mi mindig utolsó pillanatban kerülünk a Startvonalhoz, de most ezt az időszakot éljük és valószínű, hogy ugye ezt 2 év alatt ki is kell futtatni, mert föl kell mutatni a kormányzatnak is, tehát nekünk ezt a két évet meg kell lovagolni. Ügyesek vagyunk, meg felhasználunk minden összeköttetést, meg mindenkit, meg azért már lassan én két év után, keményen tárgyaltunk a polgármesterrel, hogy a befektetők, meg, ha csak kis esélyt lát arra, akkor is próbáljunk meg velük egyezkedni, aztán majd meglátjuk mi lesz. Most vannak komoly szándékok, a turisztikában is vannak komoly jelzések, a támogatási szándék ott van mögöttünk, ezt kell kihasználni és itt is kockáztatni.

K: De egy kicsit úgy érzem, hogy ki vagytok tolva a piacra, mert eddig elég jelentős állami támogatások voltak, és hogy most piaci, hogy vagy az EU-s pályázatok piacára vagytok kitolva, vagy a ...

V: Hát az önkormányzatok mindig az állami támogatásokból, a pályázatokból éltek.

K: Most pont azt akartam mondani, hogy ...

V: Fejlődés csak akkor van, ha ezeket ki tudjuk használni. Ha nem, akkor? Ezért van nekünk városfejlesztő társaságunk, akik tudják menedzselni, tudják a pályázatokat kezelni, folyamatosan ellenőrizni, erre ez az apparátus kevés. Tehát oda tényleg

olyan szakember kell, aki ezt átlátja, tudja. Pénzügyileg, mit tudom én, összefüggéseiben, távlataiban.

K: Vagy befektetőként?

V: Meg igen. Meg vállalkozói szemmel, mert én nem vagyok vállalkozó.

K: Tehát nagy különbség, többek között [bizalmas adat] meg köztetek, hogy ti meg tudjátok fizetni azt a szakembert, aki képes befektetőül gondolkodni, mert ők....

V: Őt meg tudjuk fizetni, meg vannak olyan munkaügyi támogatások, amivel lehet még szakembert alkalmazni, akár úgy mondjuk, hogy egy pályakezdőt, aki most jött ki az egyetemről és fel lehet oda venni. De ez a lehetőség neki is meg van egyébként.

K: Forrása van?

V: Ugye a másik dolog meg az, hogy [bizalmas adat]-ben nemcsak, mint település önmagában jelentős, hanem mint [bizalmas adat] is.

K: Igen, ezt tudom. Morognak is rátok rendesen...

V: Nem baj az! Még vidéken voltam, én is morogtam. Most már nem. Ezt elmondom nekik lent [bizalmas adat]-n!?